

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ КАДРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Наталя Бишевець,
Тамара Хабінець

Оцінювання предметних досягнень у вузах фізкультурного профілю в умовах кредитно-модульної системи навчання

Резюме

Разрабатывается учебная программа по предмету "Информатика" на примере изучения одного из модулей, рассматриваются вопросы оценивания предметных знаний в вузах физкультурного профиля в условиях кредитно-модульной системы обучения.

Summary

The educational program in the development of the "Computer science" subject on an example of separate module studying, and also the questions of an estimation of subject is knowledge in high schools of physical culture profile in conditions of credit-modular educational system are considered.

Постановка проблеми.

Удосконалення системи вищої освіти та підвищення якості професійної підготовки фахівців в Україні є найважливішою соціокультурною проблемою, вирішення якої можливе тільки при приведенні освіти у відповідність з новими соціально-економічними вимогами ринкової економіки [6]. Сьогодні якість освіти регулюється Стандартами вищої освіти. Рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 28 лютого 2003 р. (Протокол № 2/3-4) було ухвалено здійснення комплексу заходів для виходу національної вищої школи на міжнародний ринок освітніх послуг та організаційного забезпечення приєднання України до Болонського процесу. Звернемося до українських державних актів, що стосуються розвитку вищої освіти в Україні. Прийнятий Верховною Радою 17 січня 2002 року Закон України "Про вищу освіту" [5] встановлює таку систему стандартів вищої освіти: державний стандарт вищої освіти, що містить перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах (ВНЗ) за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, вимоги до освітніх рівнів вищої освіти, до освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти, галузеві стандарти вищої освіти, що включають освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) випускників ВНЗ, освітньо-професійні програми (ОПП) підготовки, засоби діагностики (ЗД) якості

вищої освіти та стандарти вищої освіти вищих навчальних закладів, до яких входить перелік спеціалізацій за спеціальностями, варіативні частини ОКХ випускників ВНЗ, варіативні частини ОПП підготовки, варіативні частини ЗД якості вищої освіти, навчальні плани і програми навчальних дисциплін [2, 4].

За будь-яких принципів організації навчального процесу саме системі оцінювання знань належить важлива роль у забезпеченні високої якості освіти та формуванні конкурентоспроможних фахівців. ЗД якості вищої освіти — стандартизовані методики, які призначені для кількісного та якісного оцінювання предметних знань і використовуються при визначенні відповідності досягнення студентом рівня сформованості вмінь рівню, що визначений в ОКХ. Враховуючи положення, що входження України до єдиного європейського та світового освітнього простору неможливе без запровадження такого багаточільового механізму, як Європейська кредитно-трансферна та акумулююча система (ECTS), завдання, які постають перед освітянами, — забезпечити надійний та об'єктивний контроль знань, що передбачає, з одного боку, встановлення відповідності показників якості вищої освіти показникам, що визначені в державному стандарті вищої освіти, а з іншого, кредитно-модульній системі організації навчального процесу.

Усі перераховані положення безпосередньо стосуються системи підготовки спеціалістів з фізичного виховання і спорту. В

зв'язку з ускладненням діяльності фахівців різного профілю, значно зросли вимоги до їхньої професійної підготовленості. Нині фахівець галузі "Фізична культура і спорт", крім глибоких спеціальних знань і умінь, повинен мати високий рівень фундаментальної підготовки, вміння використовувати придбані знання в нетривіальних ситуаціях, мати творче мислення [5]. Таким чином, розробка засобів діагностики, які відповідали б означеним вимогам та забезпечували найбільш об'єктивне оцінювання, при якому оцінювання виконує контролюючу й мотивуючу функції, є актуальною проблемою, що потребує невідкладного вирішення [7, 8].

Відповідно до викладених факторів, вдосконалення дидактичного процесу повинно спрямовуватись також і на досягнення ефективності вивчення циклу загальноуніверситетських дисциплін, в тому числі й інформатики, та об'єктивні засоби діагностики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз доступних джерел і матеріалів Інтернет дозволив виділити кілька типів моделей, що визначають стратегію навчання студентів і відповідно до яких визначають рівень отриманих знань. Так, В.П. Беспалько розробив систему діагностичних цілей навчання, в якій рівень освоєння знань і відповідний інструментарій орієнтовані на 12-бальну шкалу оцінок [1].

Крім того заслуговують на увагу моделі закордонних фахівців, що звичайно використовуються для побудови навчальних тренінгів, але можуть мати вагомий вплив і в системі вищої освіти при розробці навчальних програм. Серед них чотирирівнева модель оцінки ефективності навчання, запропонована Д. Кіркпатриком [9], що одержала широке розповсюдження і дозволяє швидко отримати уяву про ефективність навчальних заходів [3], п'ятирівнева модель Дж. Філіпса, що спрямована на

оцінку фінансової сторони навчання, а саме — ефективність вкладень у фахівців [10], а також шестирівнева модель Б. Блюма "Таксономія Блюма", що робить можливим більш докладну оцінку ефективності навчання [9].

Однак, не дивлячись на те що якість навчання є пріоритетним аспектом підготовки фахівців, у вузах фізкультурного профілю недостатньо уваги приділяється оцінці його ефективності. Найчастіше навчальні програми конструюються без точної фіксації планованих результатів освітнього процесу, що призводить до невідповідності між тим, на що спрямовано навчальну програму, і тим, що студенти отримують в результаті навчання, між теоретичними цілями і фактичними результатами навчання.

Мета дослідження — розробити з фізичного виховання методику оцінювання знань майбутніх фахівців відповідно до кредитно-модульних технологій навчання.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної та спеціальної літератури; вивчення передового педагогічного досвіду; педагогічне спостереження та опитування.

Результати дослідження та їх обговорення. Розглянемо і проаналізуємо названі моделі

оцінки ефективності навчання більш докладно. У 1959 р. американський дослідник Д. Кіркпатрик запропонував чотирирівневу модель оцінки ефективності навчання, що одержала визнання і сьогодні вважається класичною (табл. 1).

Дж. Філіпс додав у модель Кіркпатрика п'ятий рівень оцінки — ROI (віддача від інвестицій у навчання). Його модель сьогодні визнана Американською асоціацією тренінгу і розвитку (ASTD) і використовується в усьому світі. При цьому слід зазначити, що розрахунок ROI дозволяє кількісно виразити поліпшення результативності та якості роботи в результаті навчання співробітників, виразити в грошовому еквіваленті цінність проведеного навчання, визначити повернення на інвестиції у навчальні заходи, а також приймати обґрунтовані рішення для вибору навчальних програм, порівнюючи їхню ефективність.

"Таксономія Блюма" — одна з найбільш відомих класифікацій цілей навчання, створення якої було спровоковано потребою точної фіксації планованих результатів, інакше кажучи, цілей освітнього процесу (табл. 2).

"Таксономія Блюма" складається з трьох частин — сфер, що

Таблиця 1. Модель оцінки ефективності навчання Д. Кіркпатрика

Рівень	Етап	Напрямок оцінювання
I	Реакція учасників	Відношення учнів до вивченого курсу
II	Навченість	Зміни знань учнів у результаті навчання
III	Застосування	Визначення, чи застосовують студенти отримані знання і навички в навчально-професійній діяльності
IV	Результати	Конкурентоздатність фахівця в результаті навчання

Таблиця 2. Модель оцінки ефективності навчання "Таксономія Блюма"

Рівень	Етап	Напрямок оцінювання
I	Знання	Повторення інформації
II	Розуміння	Виклад досліджуваного матеріалу своїми словами
III	Застосування	Застосування отриманих знань у новій ситуації (наприклад, при вирішенні нестандартних завдань)
IV	Аналіз	Поділ вивченого матеріалу на окремі складові, опис його внутрішньої організації
V	Синтез	Комбінування засвоєних знань, формування на їх основі нових конструкцій
VI	Оцінка	Демонстрація відношення, змістовні оцінні судження стосовно вивченого матеріалу, нових даних вивченої галузі

Таблиця 3. Вибір стратегії навчання на прикладі вивчення інформатики відповідно до таксономії Блюма

Стратегія навчання	Сфера		
	когнітивна	емоційна	психомоторна
Мультимедійна лекція	1. Одержання теоретичних знань про використання Інтернет-технологій	1. Усвідомлення	1. Імітація (відтворення)
Дискусії, міркування, дослідження	2. Розуміння основних принципів структуризації інформації	2. Відповідь	2. Формування практичних умінь
Практичне заняття	3. Застосування знань для цілеспрямованого пошуку інформації	3. Визначення можливих способів одержання інформації	3. Формування навички пошуку інформації за найкоротший термін
Використання в реальних ситуаціях	4. Аналіз оптимальних шляхів пошуку інформації	4. Творчий підхід у використанні ресурсів Інтернет для вирішення навчально-професійних проблем	4. Володіння різними способами пошуку і використання інформації
Самостійна (творча) робота	5. Підбір матеріалу для наукової статті	5. Оцінювання різних способів і прийомів роботи в мережі Інтернет	5. Вільне використання Інтернет-технологій для поставленої мети

перекриваються, які називають ЗУН (знання, установки, навички). В основу запропонованого розташування категорій таксономії покладено принцип ієрархічної залежності: кожна наступна категорія складніша за попередню і обов'язково включає її [1]. Кожна з трьох сфер заснована на передумові про те, що всі категорії всередині кожної сфери розташовані у строго визначеному порядку за ступенем нарощування складності. Ці категорії є послідовними рівнями розвитку студентів у процесі навчання. Така матрична структура дозволяє не тільки оцінити ефективність навчальних програм, а й сконструювати основу для їхнього створення. Система ефективного навчання і його оцінка, особливо в тому випадку, якщо організація спрямована на результати, повинні покривати усі сфери моде-

лі. У підсумку студент виграє від розвитку знань та інтелекту (когнітивна сфера), установок (емоційна сфера), можливості застосувати на практиці отримані навички (психомоторна).

Сформулюємо мету навчання на прикладі вивчення одного з модулів дисципліни "Інформатика" — "Інтернет-технології в навчально-тренувальній діяльності" відповідно до таксономії Б. Блюма (табл. 3).

Предметні знання оцінюються протягом року відповідно до кредитно-модульних технологій навчання і згідно з шестирівневою таксономією Блюма, причому в робочу програму закладено вимоги до знань і умінь на рівнях розуміння, застосування, аналізу, синтезу й оцінювання (табл. 4). Наприклад, студент, який протягом року набрав 70 балів, може, не складаючи іспит, отримати

оцінку "В" за шкалою ECTS та має можливість, склавши іспит, покращити свій результат на 20 балів і отримати найвищий рівень оцінки — "А".

Висновки

1. Аналіз науково-методичної літератури показав, що одним із основних факторів успішної діяльності будь-якої організації, у тому числі освітньої, є результативність її діяльності, досягнення якої можливе за умов системного підходу до керування якістю освіти, що потребує наукового підходу до розробки навчальних програм і оцінювання ефективності навчання.

2. У дослідженні розглянуто різні моделі оцінювання предметних знань, включаючи моделі ефективності навчання Д. Кіркпатрика, Дж. Філіпса, Б. Блюма.

3. Визначено стратегію навчання інформатики відповідно до таксономії Блюма на прикладі вивчення одного з модулів предмету "Використання Інтернет-технологій у фізичному вихованні і спорті", яку наведено у вигляді матриці, елементи якої розташовані в такому порядку, що пасивні методи навчання послідовно змінюються більш активними методами.

4. Розроблено карту оцінювання знань відповідно до кредитно-модульних технологій навчання і згідно з шестирівневою таксономією Блюма.

Таблиця 4. Оцінювання в умовах кредитно-модульної системи контролю знань студентів

Рівень	Оцінювання			
	поточне		екзаменаційне	
	Критерій	Бал	Критерій	Бал
Знання	Присутність на лекціях, відповідь на запитання	10	Результат тестового контролю знань	10
Розуміння	Виконання практичних завдань	60	Виконання практичного завдання	5
Уміння	Виконання самостійних робіт, участь у семінарах, конференціях	10	Висновок до теми, що розглядається	5
Аналіз	—	80	—	20
Синтез	—	—	—	—
Оцінювання	—	—	—	—
Усього	—	80	—	20

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА

3/2006
ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ
І СПОРТУ

Перспективи подальших досліджень. Дослідження слід спрямувати на визначення ефективності навчання, побудованого на основі обраної стратегії.

1. Андреев А.А. Педагогика высшей школы (Прикладная педагогика): Учеб. пособие. В 2 кн. — М.: МЭСИ, 2000. — Кн. 1. — 142 с.

2. Герасимов Е.Н. Системная структурно-логическая технология обучения и ее применение в учебном процессе

в вузах физической культуры. — Челябинск, 2005. — 144 с.

3. Денисова А.В. Применение модели "Таксономия Блума" в оценке эффективности обучения // Управление персоналом. — 2005. — № 12 (118), июнь.

4. Загірняк М. Критичні зауваження щодо введення стандартів вищої освіти в Україні. <http://www.fulbright.kiev.ua/newsletters/08/p05ua.html>, 2006.

5. Закон України № 2984-III "Про вищу освіту" // Голос України. — 2002. — № 43 (2794), 5 березня. — С. 10—15.

6. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали першої лекції / Уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, К.М. Левківський. — К., 2004. — 24 с.

7. Остапенко В.О. Про порядок розробки і впровадження стандартів вищої освіти у ВНЗ України // Тези доповіді на міжвузівській науково-методичній конференції "Проблеми ступеневої підготовки фахівців у контексті Болонської угоди". — Кривий Ріг, 2004. — 28 жовтня 2004 р. — С. 4—8.

8. Солонин С.И., Кортон С.В. Университетское управление: практика и анализ. — 2003. — № 2 (25). — С. 64—69.

9. Kirkpatrick Donald L. (1994). Evaluating Training Programs: the Four Levels. — San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.

10. <http://www.letunovsky.ru/b.tren.php>, 2006.